

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution Taiteentutkimuksen laitos	
Tekijä – Författare Mäenpää Erkki Ilmari			
Työn nimi – Arbetets titel Audiitiivisuus ja visuaalisuus musiikillisessa vuorovaikutussuhteessa Soivat värit – värilliset soinnut			
Oppiaine – Läroämne Musiikkitiede			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu		Aika – Datum Huhtikuu 2001	Sivumäärä – Sidoantal 125
Tiivistelmä – Referat			
<p>Tutkielma tarkastelee audiitiivisten ja visuaalisten havaintojen sekä musiikin kokemisen välistä vuorovaikutusta. Ilmiötä tarkastellaan taideteosanalyysien ja aiheen yleisen pohdinnan lähtökohdista. Teosanalyysin kohteina ovat Wasily Kandinskyn musiikillinen näyttämöteos <i>Der Gelbe Klang</i> sekä Aleksander Skrjabinin sinfoninen teos <i>Prometheus</i>.</p> <p>Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat audiitiivisuus ja visuaalisuus, joita käsitellään synestesian eli aistihavaintojen yhdistymisen kautta. Synestesiaa lähestytään pääasiassa kognitiotieteen näkökulmasta. Tässä yhteydessä synestesialla tarkoitetaan ilmiötä, jossa yksi ärsyke aiheuttaa kahden tai useamman aistiin alaan kuuluvia aistimuksia.</p> <p>Värien käsitteleminen visuaalisuuden keskeisenä elementtinä pohjautuu esteettis-filosofisiin väriteorioihin. Värien merkitystä pohditaan myös kulttuurillisessa ja symbolisessa kontekstissa. Tässä yhteydessä tarkastelun kohteena on myös Kandinskyn ja Skrjabinin suosima teosofinen elämäntutkimus, missä väreihin liitettiin vahvoja symbolisia merkityssisältöjä.</p> <p>Taideteosanalyysistä Wasily Kandinskyn näyttämöteosta <i>Der Gelbe Klang</i> tarkastellaan Kandinskyn kirjoittaman verbaalisen kuvauksen pohjalta, jota verrataan kognitiotieteiden käsitykseen synestesiasta. Alexander Skrjabinin teosta <i>Prometheus</i> analysoidaan värien ja musiikin vuorovaikutusta tarkastelemalla, ja analyysi liitetään synestesian kontekstiin. Kandinskyn ja Skrjabinin teosten analyysien kautta saatu käsitys audiitiivisuuden ja visuaalisuuden rakenteista suhteutetaan myös nyky-yhteiskunnan audiovisuaaliseen taiteeseen.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Audiovisuaalinen taide, Wasily Kandinsky, Alexander Skrjabin, synestesia, väri ja musiikki.			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Taidetutkimuksen laitos / Musiikkitiede			
Muita tietoja			

Humanistiselle tiedekunnalle

Lausunto koskien musiikkitieteen opiskelija **Ilmari Mäenpään**
pro gradu -tutkielmaa "Auditiivisuus ja visuaalisuus musiikillisessa
vuorovaikutussuhteessa. Soivat värit - värilliset soinnut" (125 s.).

Tutkielma paneutuu niin empiirisesti kuin teoreettisesti mielenkiintoiseen ongelmaan, synestesiaan pääpainona värien ilmeneminen musiikissa. Tutkielman alkupuolella määritellään peruskäsitteet eli mitä itse 'auditiivisuus' ja 'visuaalisuus' tarkoittavat niin estetiikan kuin kognitiotieteiden kannalta. Tekijä on tarkoin perehtynyt alan perustutkimukseen Helmholtzista Slobodaan. Lähinnä pohditaan sitä miten väri ilmenee aistiärsykkeiden tasolla ja subjektiivisena kokemuksena. Tämän jälkeen tekijä paneutuu erilaisiin väri-teorioihin, värien ominaisuuksiin ja symbolisiin sekä kulttuurisiin merkityksiin. Tutkielman pääpaino on kuitenkin kahdessa synestesian tapausanalyysissä. Kohteina ovat Wassily Kandinskyn näyttämöteos *Der gelbe Klang* sekä Alexander Skrjabinin *Prometheus*. Erityisesti ensiksi mainittu on vähemmän tunnettu esimerkki synestesiasta taiteellisen luomisen lähteenä. Mutta kuten tunnettua Kandinskylla oli värien, muotojen ja sävelten 'universaali' kielioppi jota hän toteutti eri teoksissaan. Kaiken kaikkiaan Mäenpään työssä on uutta tietoa mielenkiintoisesta mutta vaikeasti tutkittavasta kohteesta. Hän osaa yhdistää modernin kognitiotieteen itse musiikin ja taideteosten analyysiin uudella ja innovatiivisella tavalla. Tutkielma on kokonaisuutena varsin hallittu työ. Aihe ei kuitenkaan tähän tyhjene, vaan tässä on hyvä pohja jatko-tutkimuksille. Teoreettisia malleja voi kehittää eteenpäin mm. semiotiikan suuntaan, samoin empiiristä aineistoa voi laajentaa muihinkin tapauksiin synestesiosta säveltaiteen historiassa. Myös kokeellisia tutkimuksia voi tehdä lisää. Kirjoittaja on myös itse säveltäjä, mitä kompetenssia voisi käyttää myös tieteellisen tutkimuksen materiaalina. Ehdotamme että Mäenpään työ hyväksyttäisiin arvosanalla **eximia cum laude approbatur**.

Hki 2.5.2001

Eero Tarasti
prof.

Alfonso Padilla
dos. yliassistentti